

siasticum private pertinet, cognoscere, ac judicare de jure sepulture in loco sacro, puta in cœmeterio, existentis: nam etiam istud est annexum spirituali, sicque subjiçitur jurisdictioni Ecclesiæ. Abbas in cit. c. *Quanto*. n. 10 et 11. h. t. Et licet laicus tale jus sepulcri proprie non possideat, nec quasi possideat, cum sit in cœmeterio sacro, sicque spirituali annexum; nihilominus in tali possessione, et facultate funerandi, toleratur ex speciali concessione et gratia Ecclesiæ; prout etiam de jure patronatus dici solet.

75. *Cur laicus possit tale jus possidere, non autem de eo cognoscere?* — Nec dicas: Potest laicus ex concessione Ecclesiæ possidere jus patronatus, et jus funerandi; ergo etiam de tali jure postest judex laicus cognoscere. Negatur enim consequentia: quia Ecclesia ex quadam indulgentia, et speciali gratia, sustinet quidem laicos in ejusmodi jure patronatus, aut jure funerandi; non tamen ideirco illud jus laicorum judicio, aut jurisdictioni subjecit, sed sibi subjectum reliquit. Atqui concessio, et gratia illa laicis facta, utpote exorbitans a jure communi, non est extendenda, nec ad consequentiam trahenda, juxta reg. 28 jur. in 6. multo minus retorquenda in præjudicium ipsiusmet Ecclesiæ, illud gratiose concedentis. Abbas ubi supra n. 8.

76. *Judex laicus potest accessorie ac secundario de jure patronatus cognoscere, licet non per se ac principaliter.* — Cæterum hætenus dicta, videlicet quod judex laicus nequeat cognoscere de jure patronatus, et hujusmodi intellige de per se, ac principaliter judicando: nam accessorie ac secundario potest, ut puta, judicando super castro, cui annexum est jus patronatus, Pirhing, h. t. n. 53. Sicut a pari, licet jus patronatus per se vendi non possit, c. *de Jure*. 16. *de Jure patronat.* potest tamen vendi per venditionem universitatis, cui inseparabiliter adhæret, c. *Cum sæculum*. 13. eod.

77. *Possunt laici negotia mere temporalia Ecclesiarum, personarumque ecclesiasticarum tractare.* — Quæritur III. Utrum temporalia negotia, causæque civiles Ecclesiarum, personarumque ecclesiasticarum ad solum judicem ecclesiasticum pertineant? Resp. I. Possunt quidem laici negotia mere temporalia Ecclesiarum, personarumque ecclesiasticarum tractare: sed ita dumtaxat, ut nulla eis super ecclesias, vel clericos potestas, seu præeminentia conferatur. Ita Abbas in c. *Decernimus*. n. 9

et 10. h. t. ubi post Gaspar. Calderinum inde infert, quod laicus possit in temporalibus constitui œconomus ecclesiæ vacantis; et multo magis, si non vacat. Vivianus in *Rationali*, cap. II. § 1. h. t. citans Felinum in c. *Apostolica*, col. 4. *de Exceptionib.* Summa Angelica, y. *Laicus*, n. 1; Pirhing, h. t. n. 53. et in re communis. Sic quippe laicus potest esse syndicus rerum temporalium ad monasterium spectantium, cap. un. *de Syndico*. Item procurator non solum ad gerenda negotia temporalia, sed etiam ad agendum, vel defendendum in judicio super causis spiritualibus, cap. I. § 1. *de Procuratorib.* in 6, haud obstante, quod ipsos actus spirituales exercere, aut spiritualia negotia tractare non possint, c. *Decernimus*. h. t. Nam procuratoris munus est vile, et onerosum: non sic potestas tractandi negotia spiritualia.

78. *Ac hujus congruentia.* — Accedit ratio: quia ex una parte laici circa gerenda negotia mere temporalia, solent esse magis instructi, et practici: ex altera vero parte expedit, ut clerici, veluti in sortem Domini specialiter vocati, a tractandis negotiis temporalibus magis sint abstracti, ne prætextu horum avocentur a divinis, arg. cit. cap. un. *de Syndico*. Ergo non solum nihil impedit, sed etiam conveniens est, ut laici administrent negotia mere temporalia Ecclesiarum, et clericorum: dummodo nullam in hos exerçant potestatem, ac præeminentiam, sed nudum exhibeant ministerium, ipsorum nomine res suas temporales administrando.

79. *Non tamen possunt habere generalem administrationem omnium bonorum ecclesiæ.* — Dices. In can. *In nona*. 16, q. 7. expresse prohibetur, ne episcopi laicos constituent suos œconomos, sed hos ex proprio clero sibi assumant; ergo. Resp. in præallegato canone per œconomum, intelligi vicarium episcopi in rebus divinis; prout liquet ex textu. Unde ibidem notanter subditur ratio dictæ prohibitionis, illis verbis: « Indecorum est enim laicum vicarium esse episcopi, et sæculares in Ecclesia judicare. » Unde Abbas in cit. c. *Decernimus*. n. 9. et seqq. recte inquit, quod laicus non possit esse œconomus, id est, non possit habere generalem administrationem omnium bonorum Ecclesiæ, temporalium, et spiritualium, ut sic præsit omnibus; c. *Ex ratione*; 2. *de Ætate et qualitat. præfic.* bene tamen possit laicis committi cura rerum temporalium, ubi habent purum et nudum ministerium, tenenturque alicui personæ eccle-

siasticæ reddere rationem; prout observat quasi consuetudo totius orbis.

80. *Nec ut habeant quandam super clericos præeminentiam.* — Additur notanter in conclusione: « Sed ita dumtaxat, ut nulla eis super clericos potestas, seu præeminentia conferatur. » Hoc enim aperte repugnaret dignitati status clericalis, atque privilegio exemptionis clericorum a jurisdictione laicali; et merito reprobat in d. c. *Ex ratione*. 2. *de Ætate et qualitat. præficiend.* et can. *Indicatum est*, dist. 89. (ADNOTATIO XXVI.)

81. *Neque possunt cognoscere causas mere civiles, quæ contra ecclesias vel clericos intentantur, præsertim seclusa speciali commissione episcopi.* — Resp. II. Non tamen possunt laici, præsertim seclusa speciali commissione seu delegatione episcopi, aut alterius prælati ecclesiastici, cognoscere causas judiciales, etiam pecuniarias aliasve mere civiles, quæ vel inter duos clericos, vel a sæcularibus contra ecclesias vel clericos intentantur. Conclusio sic prolata est certa; et patet ex can. *Inolita*. et seqq. 11. q. 1. et c. *Si quis contra*. 4. et c. *Si diligenti*. 12. *de Foro compet.* cum similibus. Accedit ratio, quia laici super ecclesiis, rebus et personis ecclesiasticis, nullam habent potestatem seu jurisdictionem, can. *Bene quidem*, dist. 96. et c. *Ecclesia S. Mariæ*. 10. *de Constitut.* cum similibus. Atqui nemo potest auctoritate propria, et absque commissione seu delegatione superioris judicare, nisi de rebus et personis suæ jurisdictioni subjectis; nam sententia a non suo iudice lata non valet, c. *At si clerici*. 4. h. t. et c. *Ad nostram audientiam*, 3. *de Consuetud.* cum similibus; ergo.

82. *Quid si accesserit talis commissio episcopi? An judex sæcularis possit supplere negligentiam iudicis ecclesiastici in causis clericorum? Remissive.* — Additur autem, « præsertim seclusa speciali commissione, » etc. Nam quod ex commissione episcopi, alteriusve prælati, possit laicus cognoscere causas mere civiles clericorum, tenet Glossa in c. *Decernimus*. § *Non presumant.* et ibi Abbas, n. 4. et Felinus, n. 1. et Barbosa, n. 6 et 7, h. t. citans alios, quamvis plures horum id limitent: dummodo non adsint clerici idonei, nec fiat commissio generalis ad omnes causas civiles; ut videre est apud Felinum, et Barbosa, loc. cit. Verum oppositam sententiam esse probabilior, videlicet non posse episcopum, aut alium prælatum Papa inferiorem committere laico causam clericorum tempo-

ralem judicialiter cognoscendam, jam dictum est supra lib. I. tit. 29. *de Officio et potestat. iudicis delegati*. § 4. n. 88. et seqq. Utrum autem judex sæcularis possit supplere negligentiam iudicis ecclesiastici in causis realibus, et personalibus clericorum, pariter jam dictum est lib. I. tit. X. *de Supplenda negligentia prælatorum*. § 3. n. 44, 45 et seqq. Ibi videatur.

§ IV.

DE JUDICE IN CAUSIS CRIMINALIBUS CLERICORUM.

83. *Clericus de omni crimine debet coram iudice ecclesiastico conveniri, non coram laico.* — Quæritur I. Quis sit iudex ordinarius in causis criminalibus clericorum? Resp. I. Clericus de omni crimine debet coram ecclesiastico iudice conveniri; adeoque laicus non potest in causis criminalibus esse iudex ordinarius clericorum, haud obstante quacumque consuetudine contraria. Patet hoc ex can. *Nullus iudicium*. et seqq. 11. q. 1. et ex c. *Clerici*. 8. h. t. ubi Glossa, Abbas, Vivianus, Barbosa: et Auth. *Ut clerici apud proprios episcopos*. collat. 6. estque communis. Accedit ratio, quia iudex sæcularis nullam habet jurisdictionem in clericos, utpote gaudentes privilegio fori, sicque exemptos ab ejus jurisdictione, c. *Ecclesia sancte Mariæ*. 10. *de Constit.* et can. *Nullus iudicium*, et can. *Relatum*, 11. q. 1. cum similibus. Idque vel maxime procedit in causis criminalibus: cederet enim in grave dedecus, et contemptum status clericalis, si iudices sæculares, qui statu sunt inferiores, clericorum crimina cognoscerent, et punirent; sicque alios majores, et digniores se, in iudicium adducerent, arg. c. *Si diligenti*. 12. *de Foro compet.* Atque sententia in non subditum lata non tenet, c. *At si Clerici*. h. t. cum concordantiis; ergo.

84. *Adeo ut laicus nec principaliter, nec incidenter, possit clericum de crimine judicare et punire. Etiam si clericus esset calumniator in accusando laicum coram iudice sæculari.* — Atque hoc adeo verum est, ut iudex laicus nec principaliter, nec incidenter, possit clericum de crimine judicare, eumque punire. Farinacius tom. I. l. II. *de Inquisitione*. tit. I. quæst. 8. n. 26. cum aliis inde concludens, quod clericus calumniator in accusando laicum coram iudice sæculari, non possit ab eodem sæculari iudice puniri. Et merito: nam statuta conciliorum generalium, sacrique canones,

et imperatoris sanctiones eo tendunt, ut in omnibus causis criminalibus clerici plenissimo fori privilegio gaudeant; idque ob dignitatem, atque excellentiam status clericalis.

85. *Sed is coram ecclesiastico iudice est conveniendus, ab eoque puniendus.* — Ne autem clericorum crimina remaneant impunita, contra c. *Ut famæ.* 35. de *Sentent. excommun.* consequens est, quod iidem super commissis eriminibus coram iudice ecclesiastico, seu praelato suo sint conveniendi, ab eoque puniendi, cit. c. *Clerici.* h. t. et can. *Placuit, ut quisquis.* 11. q. 1. cum similibus, atque etiam, ubi incidenter coram iudice seculari movetur quæstio super crimine clerici, quod is ab hujus discussione supersedere, ejusque cognitionem ad iudicem ecclesiasticum remittere teneatur, arg. c. *Lator.* 5. *Qui filii sint legitimi,* estque in simili dictum supra § præced. n. 68.

86. *Nec valet consuetudo contraria, etiam immemorialis.* — Nec obstat consuetudo contraria, quantocumque tempore obtenta fuerit. Quia nulla consuetudo, etiam immemorialis, prævalere potest contra libertatem ecclesiasticam, c. *Cum terra.* 14. de *Election.* et *Cum inter.* 5. de *Consuetud.* Irrogaret enim injuriam Ecclesie Dei, cap. II. de *Foro compet.* æ proinde ut corruptela venit extirpanda, ean. *Mala.* dist. 8. et c. *Noverit.* 49. de *Sentent. excommun.* ubi insuper excommunicantur omnes illi, qui de cætero servari fecerint statuta, et consuetudines contra Ecclesie libertatem introductas, aut secundum eas præsumpserint judicare. Idem amplius probatur ex dictis supra lib. I. tit. IV. de *Consuetudine.* § 3. n. 61. et seqq. (ADNOTATIO XXVII.)

87. *Ex commissione tamen Papæ posset laicus esse iudex in causa criminali clericorum.* — Additur notanter n. 83. *Judex ordinarius.* Nam, quod ex speciali commissione summi Pontificis (non item episcopi, vel alterius Papa inferioris) possit laicus esse iudex delegatus in aliquibus causis criminalibus clericorum; tradit Glossa communiter recepta in c. *Decernimus.* §. *Non præsumant.* h. t. estque uberius dictum supra lib. I, tit. XXIX. de *Officio et potestate iudicis delegati.* § 4, n. 88 et 92. et seqq. Ibi videatur.

88. *Clericus coram iudice seculari convictus, aut confessus, non idcirco potest a suo episcopo condemnari, et puniri.* — Resp. II. Adeo necesse est, quod clericus in causa criminali conveniatur coram iudice ecclesiastico, ut etiam convictus, vel confessus coram iudice

seculari, non idcirco possit a suo episcopo condemnari, ac puniri. Textus est in c. *At si clerici.* 4. h. t. ubi Abbas, Vivianus, Barbosa, et communis. Ratio est, quia, sicut sententia a non suo iudice lata non tenet, c. *Ad nostram audientiam.* 3. de *Consuetud.* et L. ult. c. *Si a non compet. iudic.* ita nec tenet facta coram ipso confessio; ut in textu cit. c. *At si clerici.*

89. *Habet tamen ejusmodi confessio quosdam alios effectus non judiciales; et quales?* — Fatendum tamen, quod, licet ex tali confessione, coram iudice incompetenti facta, clericus a suo episcopo condemnari, et puniri nequeat, ut dictum; nihilominus ejusmodi confessio quosdam alios effectus non judiciales habere possit. Nam imprimis ipsa habet vim confessionis extrajudicialis, quando non per vim, vel metum tormentorum, nec per errorem, sed sponte, ac scienter facta fuit: unde causat legitimum indicium, ac præsumptionem criminis; ita ut a suo iudice possit capi, et judicialiter examinari, imo et torturæ subijci. Abbas in cit. c. *At si clerici.* n. 14. h. t. ex professo hoc punctum examinans, et Pirhing eod. n. 89. Deinde ex tali confessione criminis, a clerico coram iudice seculari facta, quandoque gravatur, et valde læditur ejus bona existimatio: unde ad tollendam infamiam, et scandalum aliorum, potest ipsi indici purgatio canonica; et si se purgare nequeat, debet puniri quasi convictus interpretative. Glossa in d. c. *At si clerici.* §. *Condemnandi,* id probans ex c. *Cum P.* 7. de *Purgat. canonic.* cum similibus.

90. *Judex ecclesiasticus, coram quo clericus delinquens conveniri debet, est proprius ejus episcopus.* — Quæritur II. Coram quo iudice ecclesiastico clericus in criminalibus sit conveniendus? Resp. I. Judex ille ecclesiasticus, coram quo clericus delinquens conveniri debet, est proprius ejus episcopus. Ita communis; et habetur decisum in c. *Si quis contra.* 4. de *Foro compet.* illis verbis: « Si quis contra clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, » etc. Ubi Fagnanus, n. 15 et seqq. cum aliis observat regulam hanc procedere, sive clericus conveniatur a clerico, sive a laico; actor enim sequitur forum rei, c. *Cum generale.* de *Foro compet.* Ac in causis tam civilibus, quam criminalibus, can. *Inolita.* et seqq. 11, q. 1. et Auth. *Ut clerici apud proprios episcopos.* collat. 6.

91. *Non episcopus alterius diœcesis, nec iudex secularis.* — Et notanter in præallegato textu

dicitur, « Episcopum ipsius adeat. » Idque tum ob exclusionem episcopi alterius diœcesis, utpote qui non debet mittere falcem in messem alienam, can. *Scriptum est.* 6, q. 3. nec alterius parochianum judicare, c. *Nullus.* 3. de *Parochiis*; tum ad exclusionem iudicis secularis, can. *Si quis cum clerico.* et seqq. 11, q. 1 et c. *Si diligenti.* 12. de *Foro compet.*; tum etiam ad exclusionem inferioris praelati: siquidem de jure communi episcopus solus habet fundatam intensionem super jurisdictione ordinaria in tota diœcesi, c. *Cum episcopus.* 7. juncta Glossa ibid. §. *In tota sua.* et §. *Habere,* de *Offic. ordin.* in 6. cum concordantiis: quidquid ex speciali privilegio, vel consuetudine, alicubi in contrarium fiat, juxta proxime dicenda n. 96.

92. *Episcopus proprius clerici conveniendi censetur quis pluribus modis: videlicet I. ratione domicilii.* — Resp. II. Episcopus proprius clerici conveniendi censetur quis pluribus modis. *Primo,* ratione domicilii: qua ratione ille dicitur proprius episcopus, in cujus diœcesi clericus domicilium habet; ut c. *Dilecti.* 17. de *Foro compet.* ubi Glossa §. *Ubi domicilium,* et doctores communiter; et l. *Si fideicommissum.* § *Sed et rescriptum.* ff. de *Judiciis.* Forus enim domicilii est verus, et ordinarius ac generalis forus: adeo ut quis possit ibi conveniri de omnibus, etiam alibi gestis. Abbas in cap. ult. n. 38. de *Foro compet.* et amplius dicitur tit. seqq. § 2, n. 28. et seqq.

93. *II. Ratione beneficii.* — *Secundo,* ratione beneficii: sic enim episcopus proprius dicitur ille, in cujus diœcesi clericus habet beneficium ecclesiasticum, licet cæteroquin sit alterius diœcesis, c. *Cum nullus.* de *Temporib. ordinat.* in 6. Etsi enim ibi sit sermo de proprio episcopo respectu ordinis conferendi, tamen idem est dicendum respectu jurisdictionis: quia qui potest ordinare, potest etiam judicare, arg. can. *Nullus primas.* 9, q. 2. et cap. III. de *Parochiis.*

94. *Atque hoc amplius declaratur.* — Ubi tamen notandum, quod si beneficium personale residentiam non requirit, clericus in loco beneficii solummodo possit conveniri, quando agitur de illo beneficio (quia tunc ratione rei, de qua agitur, sortitur ibi forum) non autem de aliis, arg. c. *Dilectus filius.* 29. de *Rescript.* juncta Glossa ibid. §. *Domicilium.* Si vero beneficium illud personale residentiam requirat, tunc rector beneficii censetur ibi domicilium contrahere (nam re-

sidentia illa, seu necessitas residendi est, quæ facit sortiiri domicilium; prout post Innocentium in c. *Ex ore,* de *Privileg.* sentit Abbas c. *Postulasti.* n. 4. de *Foro compet.*) sicque potest ibi conveniri super omnibus, etiam alibi gestis, juxta dicta n. 92. et notat Fagnanus in c. *Si quis.* n. 11. de *Foro compet.*

95. *III. Ratione contractus, delicti, rei sitæ in ejus episcopatu.* — *Tertio,* in ordine ad dictum effectum conveniendi clericum, episcopus proprius ipsius dicitur quis etiam ratione contractus initi, delicti commissi, aut rei sitæ in ejus episcopatu, ut cap. ult. de *Foro compet.* Et generaliter omnibus aliis modis, quibus forum quis sortitur, de quibus ex professo agitur tit. seqq. § 2 et seqq. Fagnanus loc. cit. n. 14.

96. *Episcopi appellatione, qui omnes hic veniant?* — Tandem sciendum, quod episcopi appellatione, quantum ad propositum, etiam veniant inferiores praelati, habentes in loco jurisdictionem quasi episcopalem ex privilegio, vel consuetudine. Patet hoc ex c. *Cum contingat,* in fin. 13. de *Foro compet.* ubi Abbas n. 18. et Barbosa n. 1. citans plurimos alios. Concordat c. *Auditis.* 15. de *Præscription.* ubi dicitur praelatum inferiorem posse præscribere in certis ecclesiis jus episcopale; et Fagnanus cit. n. 14. inde concludens, quod secundum omnes enumeratas exceptiones stet regula, ut clericus coram proprio episcopo conveniri debeat.

97. *Episcopus est ordinarius iudex clericorum, ita ut etiam clerici Ecclesiarum cathedralium, et collegiatarum, in prima instantia coram eo sint conveniendi.* — Resp. III. Adeo verum est, quod episcopus sit ordinarius iudex clericorum suæ diœcesis, ut etiam clerici illi, qui inserviunt capitulis cathedralibus, vel Ecclesiis collegiatis, aut aliis clericis ejusdem diœcesis, in prima instantia sint conveniendi coram episcopo tanquam ordinario loci, et non coram illis, quibus inserviunt: nisi his forsitan id competat ex speciali privilegio, vel consuetudine legitime præscripta. Ita habetur decisum in c. *Cum contingat.* 13. de *Foro compet.* ubi Abbas in Summario, Innocentius, Felinus, et Barbosa n. 1. citans plurimos alios. Siquidem, spectato jure communi, solus episcopus est ordinarius iudex clericorum suæ diœcesis, can. de *Persona.* 11, q. 1. ubi Gregorius Papa, quantum ad hoc, approbat Auth. *De sanctissimis episcopis.* § *Si quis contra.* collat. 9. cum similibus.